

Příprava učitelů, kariérní systém, odměňování v primárním a sekundárním vzdělávání: Španělsko

Markéta Matějková

Tato práce se věnuje tématu vzdělávání ve Španělsku. Obsahuje stručný popis vzdělávacích institucí ve Španělsku. Dále se zabývá vzděláváním učitelů a jejich odměňováním. Závěr práce tvoří několik statistik v grafické podobě. Z práce vyplyne hlavní nedostatek španělského školství, a to je systém průběžného zaškolování pedagogů. Práce se také věnuje tématu informačních technologií, které sehrály důležitou roli při pandemii covidu-19.

Vzdělávání ve Španělsku má několik stupňů, podobně jako je tomu v jiných zemích. Stejně jako u nás, děti ve Španělsku nastupují do školy zpravidla v šesti letech. Předškolní vzdělávání ve Španělsku není povinné, je bezplatné (hrazeno státem).¹

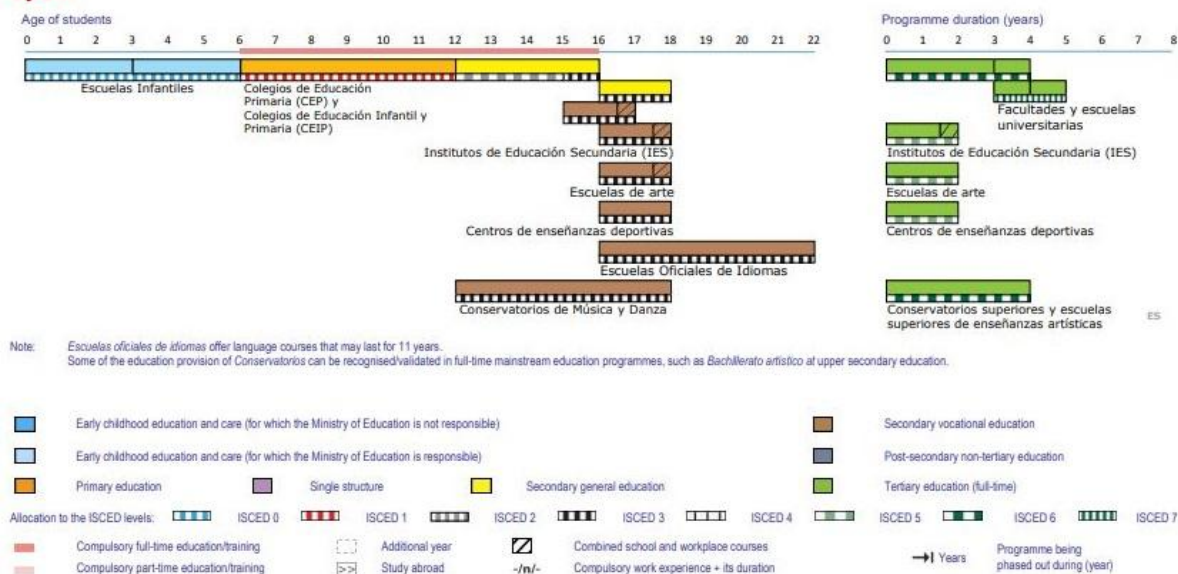
Základní vzdělání ve Španělsku je naproti tomu povinné a bezplatné ve všech veřejných institucích. Trvá 10 let a je rozděleno do následujících úseků: 1. primárního vzdělávání (děti ve věku 6-12 let), 2. sekundárního vzdělávání (studenti ve věku 12-16 let) - studenti obdrží své první velké osvědčení o studiu, tzv. Graduado en Educación Secundaria Obligatoria, které jim poskytne vstup na pracovní trh nebo možnost dále se vzdělávat. Dále mezi 15. a 17. rokem mají studenti možnost si udělat základní technickou kvalifikaci v dané oblasti.

Vyšší sekundární vzdělávání trvá dva roky, studenti jsou zpravidla ve věku 16-18 let. Studenti si volí mezi dvěma možnostmi: takzvaným bachilleratem anebo si mohou zvolit tzv. intermediate vocational training (pokročilejší odborné studium), kdy dochází do příslušných zaškolovacích institucí anebo státních center.

Vyšším vzděláváním se myslí studium na univerzitě anebo odborné studium (pokročilá úroveň). Vzdělávání dospělých (tzv. EPA) nabývá různé podoby a je realizováno širokou škálou institucí. Do EPA spadají dospělí starších 18 let nebo výjimečně lidé starší 16 let, kteří kvůli práci nemohou navštěvovat běžné školy, nebo profesionální atleti.

Podrobněji je španělský vzdělávací systém ilustrovaný na tomto obrázku:

Spain

Přípravné vzdělávání učitelů

Dle výzkumu TALIS z roku 2018 průměrný věk základoškolského pedagoga činí 43 let², což je o dva roky více v porovnání s průměrem tvořeným ostatními zkoumanými zeměmi. 32% základoškolských učitelů dosahuje věku 50+, což je silný nadprůměr (ostatní země: 23%). To znamená, že za přibližně jednu dekádu bude muset Španělsko posílit řadu učitelů o jednu třetinu. V průměru mají španělští učitelé 17letou pedagogickou praxi (ostatní země 16letou). Tito učitelé mají dále v průměru 3letou praxi v pracovní oblasti mimo vzdělávání (ostatní země 2 roky). 72% z nich má smlouvu na dobu neurčitou. 85% je zaměstnaných na plný úvazek, což není příliš rozdílné od průměru (84%).

Je známo, že úspěch každého vzdělávacího systému je dán množstvím vysoce kvalifikovaných a angažovaných pedagogů. Učitelé ve Španělsku musí mít minimálně kvalifikaci bakalářského stupně (primární vzdělávání)³ nebo magisterské vzdělání (sekundární vzdělávání). Poté skládají zkoušku a vykonávají pedagogickou praxi.

28% základoškolských učitelů ve Španělsku ohlásilo, že se zúčastnili nějakého formálního nebo neformálního zaškolení při nástupu do práce (průměrně to bývá 34%) oproti 26% učitelů v nižším stupni sekundárního vzdělávání. Zatímco se obecně ředitelé škol zemí OECD shodují na tom, že mentoring je důležitou součástí zaškolení učitelů a má pozitivní dopad na studenty, pouhým 12% nových učitelů (do praxe délky 5 let) byl přidělen mentor (jinde 26%). Účast na školeních se ve Španělsku týká jak učitelů, tak ředitelů škol, konkrétně 95% učitelů primárního vzdělávání a cca 92% učitelů sekundárního vzdělávání. V případě ředitelů škol je to pak 100%.

Další vzdělávání učitelů - podpora profesního růstu

Z výzkumu OECD z roku 2018 vyplývá, že oproti jiným zemím španělští učitelé získávají daleko menší podporu v oblasti sebevzdělávání / seberozvoje.² Dle odpovědí ředitelů 59% učitelů učí na školách bez lepších zaškolovacích programů a systémů mentoringu oproti 26% v jiných zemích. Je menší pravděpodobnost, že se španělský učitel zúčastní nějakého

programu pro profesní rozvoj, než pedagog z členských zemí TALISu. 2/3 španělských pedagogů souhlasí nebo silně souhlasí s tím, že se jim nenabízí žádné relevantní profesní aktivity a 80% z nich tvrdí, že nemají žádné vnější popudy (incentivy) se do takových aktivit zapojit oproti průměru ostatních zkoumaných zemí: 39% a 48%.

Klíčem k vybudování kvalitního školního prostředí jsou schopní ředitelé. V tomto ohledu by se mohl španělský vzdělávací systém zdokonalit. V indexu školního „leadershipu“ (vedení školy) PISA 2015, který měří ředitelovu angažovanost v „leadership“ aktivitách Španělsko dosáhlo skóre -0,41 (oproti průměrnému 0,01). Ředitelé ve Španělsku jsou zodpovědní za návrh (úpravu) kurikula a koordinaci vedení školy. Jsou zpravidla voleni nebo navrženi učitelským sborem a většina z nich nadále odučí řádově 5-12 hodin týdně. Výše platu španělského ředitele školy závisí na typu a velikosti školy, je posuzována anonymně a dosahuje zpravidla 120% učitelského platu. Španělští ředitelé se orientují především na administrativní činnost – spíše než na vedení pedagogů. V roce 2013 ohlásilo 40% španělských ředitelů škol, že nikdy nebyli zaškoleni v oblasti „leadershipu“ lidí (v jiných zemích je to průměrně 22%, tedy poloviční tendence). Historicky se ředitelé škol účastnili pouze krátkých vstupních zaškolovacích programů s obsahem navrženým autonomními komunitami. OECD doporučili Španělsku posílit své struktury, aby podpořili výkon učitelů a jejich kontinuální seberozvoj. Národní politika posledních let cílí na *změnu*.

Implementace informačních a komunikačních technologií (ICT) na podporu digitálního „learningu“ nabyla velkého významu v průběhu pandemie covid-19, protože umožnila školským institucím fungovat, přestože nebylo možné fyzického kontaktu mezi studenty a učiteli.² Avšak je nutné brát v potaz efektivitu těchto nástrojů v závislosti na schopnostech pedagogů a studentů s nimi pracovat. Průměrně 42% španělských učitelů primárního vzdělávání „často“ nebo „vždy“ povolují žákům užívání digitálních technologií na jejich projekty anebo práci v hodinách (40% jinde). V sekundárním vzdělávání je tento poměr vyšší, činí 51%.

Co se týče zaškolení pedagogů v této oblasti, 49% učitelů primárního vzdělávání sdělilo zkušenost s informačními technologiemi. 32% pedagogů se cítilo být připravených na používání informačních technologií po dokončení jejich studií. 22% učitelů španělského primárního vzdělávání přiznalo, že nutně potřebují zaškolit v oblasti informačních technologií pro potřeby výuky, učitelé nižší úrovně sekundárního vzdělávání tomu odpovídali s 15%. 35% španělských ředitelů škol určených primárnímu vzdělávání ohlásilo, že jsou jim k dispozici neadekvátní nástroje, co se týče digitálních technologií (32% jinde).

To, že mají studenti přístup k digitálním technologiím, nezlepší výuku. Pro efektivní včlenění technologií do výuky a učení je třeba kvalitně zaškolit učitelů, kteří jsou schopni rozdávat instrukce, co se týče digitálních technologií. Ve výzkumu TALIS 2018⁴ se ukázalo, že 66% španělských učitelů by bylo schopno podpořit studenty v používání digitálních technologií při výuce, což odpovídá průměru tvořeným jinými zeměmi, který činí 67%.

Z výzkumu OECD dale vyplynulo, že španělští učitelé používající digitální technologie mají „dissimilarity“ index 0,27. To znamená, že zaokrouhleně jeden učitel ze čtyř by měl jít učit na jinou školu, aby bylo ve Španělsku na školách rovnoměrné rozložení učitelů, kteří jsou s to užívat informačních technologií. Je třeba ale také vzít v úvahu to, že v jiném školním prostředí by stejný pedagog dosáhl jiného stupně schopností zacházení s informačními technologiemi. Dle nejmenované analýzy jsou studenti se znevýhodněním stejně schopni nebo i více osvojit si digitální technologie na školách, kde jsou vysoce kvalifikovaní pedagogové v

oblasti IT anebo když jsou učitelé, kteří používají moderní technologie, na školách více rovnoměrně rozdělení. Moderní technologie jsou více užívané na soukromých školách (72%) oproti státním (64%). Ve Španělsku stejně jako v dalších zemích není žádný statistický rozdíl v podílu učitelů užívajících IT technologií na školách ve městech versus na vesnicích.

23% španělských ředitelů (34% jinde) ohlásilo, že co se týče primárního vzdělávání, je nedostatek kvalifikovaných učitelů pro práci s dětmi se speciálními potřebami (25% sekundární vzdělávání). Podpora inkluze studentů se speciálními potřebami je charakteristická pro moderní vzdělávání.

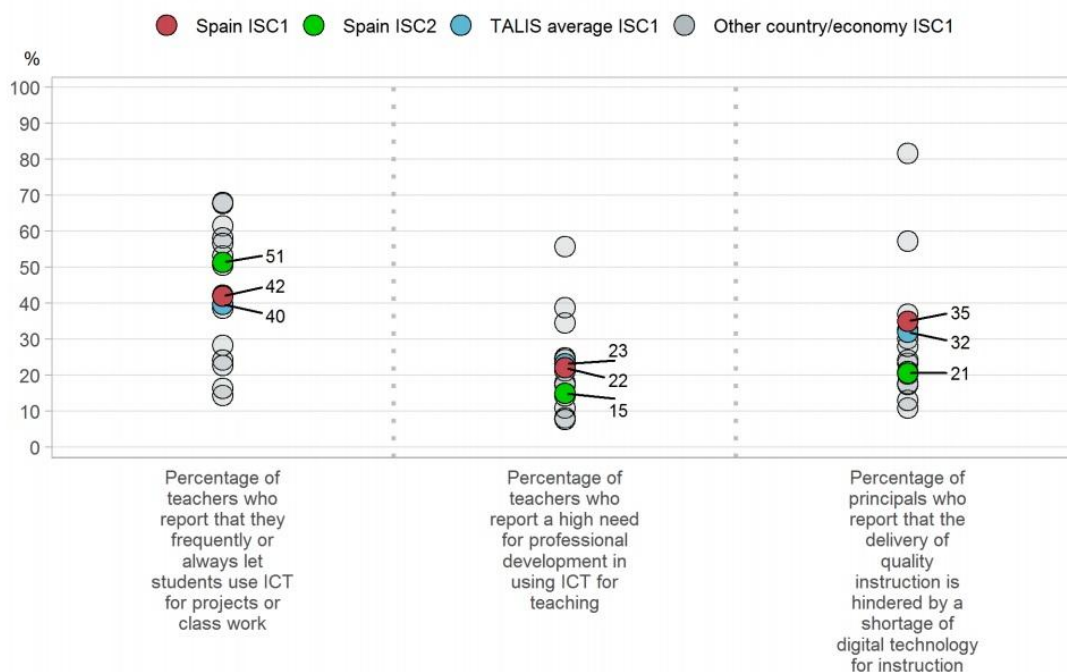
Platy a odměňování, kariérní systém

Učitelé platy ve Španělsku jsou vyšší než průměrný plat v Evropské Unii.¹ Však maximální navýšení je nižší než průměr a doba jeho dosažení je jedna z nejvyšších v Evropské Unii. V současné legislativě, na které se pracuje, je mimo jiné regulace počátečního a kontinuálního zaškolování učitelů a kariérní systém učitelů. Podrobněji se o kariérním systému učitelů ve Španělsku lze dočíst v ⁵.

Statistiky

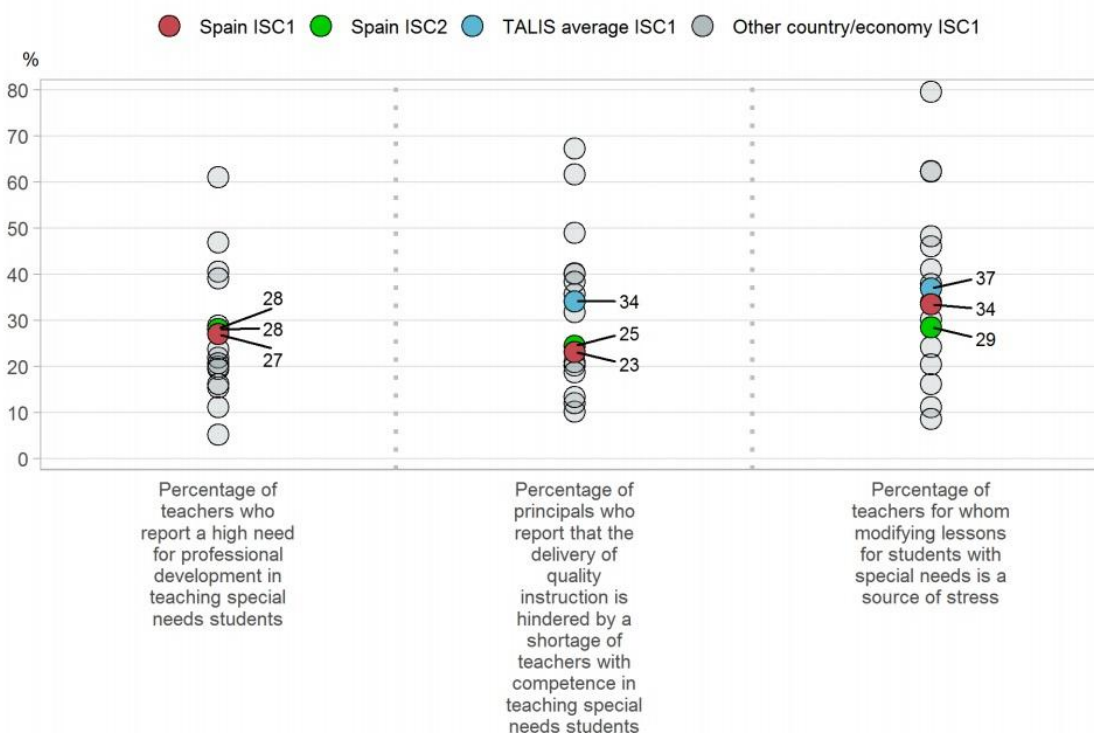
Graficky zpracované statistiky týkající se témat výše: informačních technologií ve vzdělávání a práce se studenty se speciálními potřebami.

Results based on responses of teachers and principals in primary and lower secondary education

Notes: ISC1 stands for ISCED level 1 and refers to values concerning primary education. ISC 2 stands for ISCED level 2 and refers to values concerning lower secondary education. Only countries and economies with available data are shown.
Source: OECD, TALIS 2018 Database, Tables 3.31, 4.23 and 5.28.

Results based on responses of teachers and principals in primary and lower secondary education

Notes: ISC1 stands for ISCED level 1 and refers to values concerning primary education. ISC 2 stands for ISCED level 2 and refers to values concerning lower secondary education. Only countries and economies with available data are shown.
Source: OECD, TALIS 2018 Database, Tables 4.24, 5.27 and 6.30.

Závěr

Tato práce zkoumala vzdělávání ve Španělsku. Brala v potaz statistické srovnání s jinými zeměmi. Oproti jiným zemím je třeba posílit „leadership“ ředitelů, který je klíčem k vytvoření úspěšnému vzdělávacímu prostředí. Další výzvou pro Španělsko je posílení kontinuálního vzdělávání pedagogů.

Zdroje

- ¹ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/spain_en, 14.6. 2022
- ² https://www.oecd.org/education/talis/TALIS2018TR_ISCED1_CN_ESP.pdf, 14.6. 2022
- ³ <https://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:a4319a40-3163-42eb-a432-74dc95dbadb3/education-policy-outlook-country-profile-spain-2018.pdf>, 15. 6. 2022
- ⁴ https://www.oecd.org/education/talis/TALIS2018TR_Equity_CN_ESP.pdf, 14.6. 2022
- ⁵ <https://www.oecd.org/spain/17939900.pdf>, 15. 6. 2022